

ידוע שיש הרבה חנויות ותגרים מאחנו בני ישראל שמצבם קשה והרבה בני אדם אינם יודעים מהחיוב לקנות מישראל ולהחזיק ידו. ובאתי בזה בקצור לכתוב עיקר ההלכה.

(א) כשיכול לקנות מישראל או מעכו"ם מצוה לקנות מישראל אף אם הוא קצת ביוקר ואפילו אם הישראל עשיר, וכ"ז למצוה ואינו חיוב.

(ב) אולם אם התגר או חנוני אינו עשיר וקרוב להיות עני אז יש מצוה של והחזקת בו שהיא המעלה הגדולה במצות צדקה והיא בכלל מצות צדקה שכופין עליה כמבואר ביו"ד סימן רמ"ח. ונראה פשוט שאם יכול לקנות אצל עכו"ם בפחות וקונה אצל ישראל שהוא דחוק בפרנסתו יכול לחשוב דמי היתרון ממעות מעשר, ואף אם אינו יכול לקנות מישראל מחמת רבוי המחיר מ"מ מה שיכול לקנות כפי השגת ידו מחויב לקנות מהישראל.

(ג) אם בעל צרכניי משתדל להוריד מחיריו כדי לבטל כל שארי חנויות הקטנות ותהיי לו מונופול הרי זה בכלל יורד לחייו של חברו ומקרי רשע ואסור לכל אדם לסייעו בדבר זה, וע"כ אסור לגמרי לקנות ממנו באופן שיכול לבצע זממו, שזה בכלל מחזיק עושה רשע.

(ד) הרבה מתעצלים ללכת אצל ישראל ולקנות ואינם יודעים גודל המצוה והחיוב בזה וע"כ העתקתי איזה דברים מבעל הח"ח בספרו אהבת חסד.

הרב שלמה אליי מילר
ראש הכולל

כתב החפץ חיים בספרו אהבת חסד פ"ה הלי' וי' "כשיהיה לישראל דבר למכור ונזדמן לפניו ישראל וכנעני ימכור לישראל דכתיב וכי תמכרו ממכר לעמתיך או קנה מיד עמתיך, ואיתא בספרא אם באת למכור לישראל חברך וכן אם באת לקנות תקנה מישראל חברך ופשוט דה"ה אם צריך לשכור איזה דבר למלאכתו מוטב שישכור מישראל אם התועלת משניהם שוה".

ובהלי' ז' כתב "ואפילו אם הכנעני מוסיף מעט יותר על המקח אפי"ה מוטב למכור לישראל בפחות וכן ה"ה לענין קנין מוטב יותר שיקנה מישראל אפילו אם יצטרך להוסיף מעט יותר" [רמ"א בתשובה סי' ו'].

ובנתיב החסד ביאר הח"ח דאפילו אם הישראל עשיר מ"מ מצוה לקנות ממנו אפילו אם ישלם מעט יותר אבל חיוב אין עליו, ונפ"מ דאין לכופו על זה אבל מ"מ מצוה איכא, אולם בדבר שיש דמי מקח ידוע והישראל רוצה שיתן לו מעט יותר מדמי המקח אין מחויב כלל לקנות מישראל. ומשמע דבדבר שאין לו מקח ידוע מצוה לקנות מישראל בכל אופן אף אם הוא קצת יותר.

ובפרק כ"א אות ד' כתב "ודע עוד דבפוסקים משמע דאם הוא ממציא לו איזה מלאכה להשתכר בזה וה"ה כל כה"ג שעוזרו באיזה ענין שיוכל להתפרנס על ידו הוא בכלל מצוה זו של והחזקת בו. וזה הוא תוכחת מגולה לאותן האנשים שדרכן כשצריכים איזה פועל או עגלה לנסוע אינם מדקדקים לשכור דוקא את ישראל לזה והלא אנשים כאלו אינם עשירים בודאי וקרובים לעניים ושייך עליהם מה שאמר הכתוב וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו וגו' וחי אחיך עמך,..... ודע עוד דמוכח בתשובת הרמ"א סימן י' דאפילו אם יש נ"מ מזה קצת בדמים ג"כ הישראל עדיף מעו"ג, וזה אפילו בשאר איש ישראל וכ"ש בפועל עני דבדידיה יש מצוה דוהחזקת בו וכנ"ל בודאי דינא הכי". ומסיק הח"ח "ויש לו לאדם לבטוח בדי' שעייז שהוא מקיים מצוה זו של והחזקת בו שהיא המעלה הראשון שיש במצות צדקה וכדאיתא ביו"ד סימן רמ"ט יתן לו השי"ת הצלחה בהבית שבונה.... מלבד שכרו הגדול המוכן לו בעוה"ב עבור זה", ומסיק הח"ח גם צריך לידע דמצות החזקה אינו די בפעם אחת אלא כ"ז שמתמוטט צריך להחזיקו שלא יפול וכדאיתא בתו"כ פרשת בהר מנין אם החזקת בו אפילו ד' והי' פעמים חזור והחזקת ת"ל והחזקת בו". עכ"ל

ופשוט דגם לקנות מישראל שאינו עשיר וקרוב להיות עני הוא בכלל מצות והחזקת בו דלא גרע משאר דברים שכתב מח"ח.